

**P
R
O
G
R
A
M
A
S**

2011-2012

2º Curso

ÍNDICE

1º Cuadrimestre

Páx

-
- **Estrutura e Cambio Social** (Formación Básica)..... 3
  - **Psicoloxía do Desenvol. no Ciclo Vital** (Formación Básica)..... 5
  - **Dereito e Administración Pública** (Formación Básica)..... 7
  - **Teorías e Modelos de Intervención en TS** (Obrigatoria)..... 9
  - **Traballo Social con Comunidades** (Obrigatoria).....13

2º Cuadrimestre

Páx

-
- **Servizos Sociais Comunitarios** (Obrigatoria).....17
  - **Investigación e Diagnose en TS** (Obrigatoria).....21
  - **Habilidades Sociais e de Comunicación en TS** (Obrigatoria)..24
  - **Traballo Social e Saúde** (Obrigatoria).....28
  - **Traballo Social con Grupos** (Obrigatoria).....31

G3171201 - Estrutura e Cambio Social (Procesos e Problemas sobre os que actúa o Traballo Social) - Curso 2011/2012

Información

- **Créditos ECTS**
- Créditos ECTS: 6.00
- **Total: 6.0**
- **Horas ECTS**
- Clase Expositiva: 27.00
- Clase Interactiva Seminario: 18.00
- Horas de Titorías: 3.00
- **Total: 48.0**

Profesora: Teresa Facal Fondo

Obxectivos da materia

-Coñecer e comprender de forma crítica os principais aspectos dos desequilibrios e desigualdades sociais e de poder e dos mecanismos de discriminación e opresión (en especial os derivados das relacións económicas e de traballo, de xénero, étnicas e culturais).

-Coñecer e comprender de forma crítica os principais aspectos do conflito social, os mecanismos de poder e autoridade, de dominación, explotación e alienación, e as perspectivas das diversas Ciencias Sociais sobre esos procesos e mecanismos.

-Ser capaz de avaliar o xeito no que estos desequilibrios e desigualdades sociais (por exemplo, asociados coa pobreza, ol desemprego, a mala saúde, a discapacidade, a carencia de educación e outras fontes de desventaxa) impactan nas relacións humanas e xeneran situacións de necesidade diferencial, malestar, precariedade, vulnerabilidade, segregación, marxinação e exclusión e afectan á demanda de TS.

-Ser capaz de analizar e avaliar o impacto da desigualdade e a discriminación no traballo con persoas en contextos determinados e en situacións problemáticas.

Contidos

- O concepto de estrutura social. Cambio estrutural e procesos sociais.

- Demografía e poboación. Conceptos e procesos demográficos básicos. Fontes para o estudo da poboación. Estrutura demográfica das poboacións española e galega.

- Estratificación social e desigualdade: dimensións e conceptos. desigualdade, pobreza e exclusión nas sociedades avanzadas. O estudo da pobreza e da desigualdade en España e Galicia.

- Mercado de Traballo. Conceptos básicos. Evolución e características do Mercado de Traballo en España e Galicia

- A inmigración. Conceptos básicos. Evolución en España e Galicia.

Bibliografía básica e complementaria

AAVV (2001) Estructura y cambio social. Homenaje a Salustiano del Campo, Madrid, CIS

DEL BARRIO ALLISTE, J.M. (1996) Espacio y estructura social. Análisis y reflexión para la acción social y el desarrollo comunitario, Salamanca, Amarú.

LEGUINA, J. (1989) Fundamentos de demografía, Madrid, Siglo XXI.

MUÑOZ, S., GARCÍA, J.L. y SEARA, L. (Dres.) (2002) Las estructuras del bienestar, Madrid, Civitas.

RENES AYALA, V. (Coord.) Informe sobre exclusión y desarrollo social en España (Informe FOESSA), Madrid, Cáritas Española Editores.

TOURAINÉ, A. (2005) Un nuevo paradigma para comprender el mundo de hoy, barcelona, Paidós.

Competencias

No Plan de Estudos do Título de Grao en Traballo Social indícase que as competencias ás que contribúe esta materia son as seguintes:

Competencias xenéricas:

- Ter a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes, facer valoracións e diagnósticos sociais, no ámbito da intervención social, que abranguen unha reflexión sobre temas actuais de índole social, científica ou ética.

Competencias específicas:

- Coñecer a realidade social, as teorías sociais así como teorías sobre a cultura e a diversidade cultural

Competencias transversais:

- Capacidade de análise e síntese
- Capacidade de comunicación oral e escrita
- Capacidade de razoamento crítico
- Capacidade de aprendizaxe autónomo
- Capacidade de motivación pola calidade

Metodoloxía da ensinanza

A metodoloxía empregada combina a docencia presencial de clases expositivas e interactivas e ao traballo persoal do alumno/a. Preténdese que o alumnado, individual ou grupalmente, desenvolva actividades de participación activa: discusión de casos; traballo con textos ou datos; aplicación de técnicas, destrezas e habilidades a supostos prácticos, etc.

A través das titorías asesórase ao alumnado para o desenvolvemento das actividades propostas de realización autónoma e que supoñen un proceso de autoaprendizaxe.

Sistema de avaliación da aprendizaxe

A avaliación da materia levarase a cabo mediante avaliación continua e proba escrita. Esta última tenrá un peso do 65% sobre a cualificación global.

A avaliación continua, pola súa parte, ten un peso do 35% e sumárase á nota obtida na proba presencial, sempre que esta proba se teña superada cunha cualificación mínima de apto.

CONTIDO DA AVALIACIÓN CONTINUA E PUNTUACIÓN MÁXIMA:

- Asistencia a clase: 1 punto.
- Lectura de textos e resolución de exercicios: 1,5 puntos.
- Traballo monográfico: 0,5 puntos.
- Exposición: 0,5 puntos.

Total: 3,5 puntos

En caso de non asistir ás sesións presenciais nas que se realicen tarefas puntuables, si estas faltas se xustifican debidamente, poderán compensarse nas tarefas coa elaboración de traballos e exercicios encomendados pola profesora, entregándose estas tarefas na convocatoria ordinaria ou posteriormente, si así o autoriza a profesora, en cuxo caso serán avaliadas na convocatoria extraordinaria.

SISTEMA DE CONTROL DE ASISTENCIA

O sistema de control de asistencia é o establecido polo centro.

O prazo e os motivos polos que se poden xustificar as faltas de asistencia son os establecidos na Normativa de asistencia a clase nas ensinanzas adaptadas ó Espazo Europeo de Educación Superior (Acordo do Consello de Goberno da USC do 25 de marzo de 2010).

O alumnado que xustifique a imposibilidade de asistir a clase e teña concedida a dispensa de asistencia, poderá compensar as faltas coa realización de exercicios e traballos de análise de textos seleccionados que deberá entregar por escrito e defenderá nunha titoría previamente acordada coa profesora.

Tempo de estudos e de traballo persoal que debe dedicar un estudante para superala

Estudio autónomo individual ou en grupo: 50 horas

Exercicios: 15 horas

Lectura de textos: 10 horas

Elaboración de traballos, visualización de material: 20 horas

Preparación de exposición: 4 horas

TOTAL: 99 horas

Recomendacións para o estudo da materia

A asistencia ás clases é fundamental para que o alumnado se familiarice co contido teórico e a dimensión aplicada da materia. Isto, xunto á participación e a implicación do alumnado na aprendizaxe individual e grupal, configuran as claves para un seguimento axeitado dos contidos.

Recomendacións previas: Ter superada a materia Socioloxía Xeral

Psicoloxía do Desenvolvemento no Ciclo Vital

Profesora: Patricia Mª Iglesias Souto

Curso: 2011/2012 (2° de grao, 1° cuatrimestre)

Obxectivos da materia

- Coñecer as distintas perspectivas teóricas nas que se basea o estudo do desenvolvemento ao longo do ciclo vital.
- Coñecer as distintas etapas que conforman o ciclo vital e os procesos de desenvolvemento ao longo do mesmo.
- Identificar e comprender os distintos desaxustes e conflitos que xorden nas distintas etapas do ciclo vital.
- Comprender a importancia e influencia do entorno social e cultural nos procesos de desenvolvemento.
- Adquirir hábitos de estudo, de análise crítica e de discusión que promovan a construción activa do coñecemento por parte do alumnado.

Contidos

- I. Aproximación teórica e metodolóxica á Psicoloxía do Desenvolvemento Humano.
- II. Desenvolvemento pre, peri e postnatal.
- III. A infancia e a nenez.
- IV. Adolescencia.
- V. O desenvolvemento na idade adulta.
- VI. A vellez.

Bibliografía básica e complementaria

BIBLIOGRAFÍA BÁSICA

- Lefrançoise, G.R. (2001). El ciclo de la vida. México DF: Thomson.
- Palacios, J., Marchesi, A. e Coll, C. (2001). Desarrollo psicológico y educación. Psicología evolutiva. Vol. I. Madrid: Alianza Editorial.
- Papalia, D.E. (2005). Desarrollo humano. México DF: McGraw Hill.
- Santrock, J. (2006). Psicología del desarrollo: el ciclo vital. Madrid: McGraw Hill.
- Shaffer, D. (2000). Psicología del desarrollo. Infancia y adolescencia. México DF: Thomson.

BIBLIOGRAFÍA COMPLEMENTARIA

- Berger, K.S. (2004). Psicología del desarrollo. Madrid: Editorial Médica Panamericana.
- Bermúdez, M.P. e Bermúdez, A.M. (Eds.). (2004). Manual de psicología infantil. Aspectos evolutivos e intervención psicopedagógica. Madrid: Biblioteca Nueva.
- Delval, J. (2008). El desarrollo humano. Madrid: Siglo XXI.
- Giménez-Dasí, M. e Mariscal, S. (Coords.). (2008). Psicología del desarrollo desde el nacimiento a la primera infancia. Madrid: McGraw-Hill.
- Rice, F. P. (2000). Adolescencia. Desarrollo, relaciones y cultura. Madrid: Prentice Hall.
- Rodrigo, M.J. e Palacios (Coords.). (2000). Familia y desarrollo humano. Madrid: Alianza Editorial.
- Triadó, C. e Villar, F. (Coords.). (2006). Psicología de la vejez. Madrid: Alianza Editorial.

Competencias

No Plan de Estudos do Título de Grao en Traballo Social, indícase que as competencias ás que contribúe esta materia son as seguintes:

Competencias xenéricas:

- Ter a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes, facer valoracións e diagnósticos sociais, no ámbito da intervención social, que inclúan unha reflexión sobre temas actuais de índole social, científica ou ética.

Competencias específicas:

- Coñecer a realidade social, as teorías sociais así como as teorías sobre a cultura e a diversidade cultural.

Competencias transversais:

- Capacidade de análise e síntese.
- Capacidade de comunicación oral e escrita.
- Capacidade de razoamento crítico.
- Capacidade de aprendizaxe autónomo.
- Capacidade de motivación pola calidade.

Metodoloxía da ensinanza

A proposta metodolóxica pretende conxugar o formato maxistral das clases expositivas coas metodoloxías activas

e participativas das clases interactivas e co traballo autónomo e a autoaprendizaxe por parte do alumnado.

As actividades presenciais expositivas co grupo clase completo terán como obxectivo introducir e explicar o sentido dos distintos temas da materia, clarificar os conceptos básicos, orientar a realización de traballo e estudo por parte do alumnado, relacionar os distintos contidos e facilitar a aprendizaxe significativa.

As clases interactivas irán encamiñadas a profundizar en aspectos concretos das clases teóricas e consistirán na realización de diferentes actividades a través das cales se pretende que o alumnado aprenda, entre outras cousas, a manexar diferentes fontes de información, a transferir coñecementos teóricos á práctica e a elaborar e presentar informes. A concreción das tarefas que se requirirán así como do material necesario serán presentados ao alumnado nas correspondentes sesións interactivas.

Sistema de avaliación da aprendizaxe

Avaliación da materia

A avaliación da materia inclúe:

a) Unha avaliación continuada a través da asistencia, a participación e a realización de traballos nas sesións interactivas, cun peso do 20% na cualificación final (5% asistencia, 15% traballos).

b) A realización dun exame sobre os contidos teóricos e prácticos impartidos, ao que corresponderá o 80% do peso da cualificación final.

Observacións

1. Para poder realizar o exame teórico (tanto na convocatoria ordinaria como na extraordinaria de recuperación) será requisito indispensable a realización e entrega en tempo e forma de todos os traballos solicitados nas sesións interactivas. A ausencia inxustificada a ditas sesións conleva a imposibilidade de presentar ditos traballos ou outros alternativos que se poidesen solicitar como compensatorios.

2. Para superar a materia será imprescindible ter aprobado o exame teórico.

O alumnado que teña concedida a dispensa de asistencia seguirá un sistema de avaliación alternativo ao anterior. Dito sistema constará dunha proba escrita sobre os contidos teóricos (90%) e a realización dun traballo titorizado sobre algún/s temas estudados (10%).

Tempo de estudos e de traballo persoal que debe dedicar un estudante para superala

A materia ten un total de 51 horas de clase presenciais distribuídas en clases expositivas co grupo clase, actividades interactivas, guía de orientación do traballo e titorías e probas de avaliación (exame). Estímase que o alumno deberá realizar unhas 99 horas de traballo autónomo para poder superar a materia. Delas, aproximadamente 50 estarán centradas en tarefas de estudo, preparación de material, busca de información e análise de documentos; 15 na elaboración de exercicios, outras 15 deberán dedicarse á lectura de textos e contidos recomendados; as 19 restantes son para a elaboración de traballos, visualización de material, a resolución de dúbidas e problemas na aprendizaxe dos contidos, etc.

Recomendacións para o estudo da materia

Dado o carácter básico da materia e a súa ubicación no plano de estudos, non se indican requisitos previos para a superación da mesma, non obstante, é recomendable ter cursada a materia Fundamentos de Psicoloxía e que o alumno estableza relacións cos contidos propios de ambas materias.

É importante que o alumnado se implique activamente dende o comezo na dinámica e funcionamento da materia para poder superala con éxito. Asemade, recoméndase unha abordaxe comprensiva e significativa da mesma para o que resulta aconsellable a asistencia regular ás clases expositivas.

Información

- **Créditos ECTS**
- Créditos ECTS: 6.00
- **Total: 6.0**
- **Horas ECTS**
- Clase Expositiva: 36.00
- Clase Interactiva Seminario: 9.00
- Horas de Titorías: 3.00
- **Total: 48.0**

Profesor: Juan Bautista Gerpe Castro

Obxectivos da materia

- Coñecer e comprender os fundamentos dos dereitos sociais e os elementos básicos do sistema da Seguridades Social, a súa estrutura e a súa acción protectora.
- Coñecer e comprender as bases do funcionamento das administracións públicas en especial na súa relación de servizo cos cidadáns.
- Coñecer o marco legal e os procedementos do exercicio dos dereitos e o cumprimento das obrigacións dos cidadáns en relación coa administración pública.
- Ser capaz de integrar no Traballo Social as esixencias que imponen os marcos legais e as normas de prestación de servizos (incluída a natureza da autoridade, a aplicación práctica da lei, a responsabilidade legal e as tensións entre normas legais, políticas e prácticas).
- Ser capaz de aplicar a normativa da protección de datos de carácter persoal na intervención no Traballo Social.

Contidos

- 1.- Normas relativas á acción protectora da Seguridade Social: distintos tipos de prestacións.
- 2.- Normas relativas ao Dereito do Traballo: contrato de traballo, clases e contido; Sindicato e representación dos traballadores na empresa; Convenios Colectivos e Órganos da Administración Laboral.
- 3.- As bases do Dereito Administrativo: delimitación conceptual e configuración constitucional.
- 4.- O Ordenamento administrativo: as fontes do Dereito Administrativo e a interconexión entre Ordenamentos.
- 5.- Os suxectos do Dereito Administrativo: a Administración Pública. Administración do Estado, Comunidades Autónomas, Administración Local e Administración Institucional. Organización Administrativa. Procedemento Administrativo. Acto administrativo e revisión dos actos administrativos.

Bibliografía básica e complementaria

- MARIA JOSE RODRIGUEZ RAMOS, JUAN GORELLI HERNANDEZ Y MAXIMILIANO VILCHEZ PORRAS, "SISTEMA DE SEGURIDAD SOCIAL", Tecnos, última edición.
- JAVIER GARATE CASTRO, "LECTURAS SOBRE EL REGIMEN JURIDICO DEL CONTRATO DE TRABAJO", Netbiblo, última edición.
- EFREN BORRAJO DACRUZ, "INTRODUCCION AL DERECHO DEL TRABAJO", Tecnos, última edición.
- RAFAEL ENTRENA CUESTA, "CURSO DE DERECHO ADMINISTRATIVO", Tecnos, última edición.
- EDUARDO GAMERO CASADO y SEVERIANO FERNÁNDEZ RAMOS, "MANUAL BASICO DE DERECHO ADMINISTRATIVO", Tecnos, Madrid, última edición.
- EDUARDO GARCÍA DE ENTERRÍA y TOMAS-RAMON FERNÁNDEZ, "CURSO DE DERECHO ADMINISTRATIVO" volúmenes I y II, Thomson-Civitas, Madrid, última edición.
- LUIS MORELL OCAÑA, "CURSO DE DERECHO ADMINISTRATIVO", volúmenes I y II, Thomson-Aranzadi, Cizur Menor, última edición.
- RAMON PARADA VÁZQUEZ, "DERECHO ADMINISTRATIVO" volúmenes I y II, Marcial Pons, Madrid, última edición.
- MIGUEL SÁNCHEZ MORÓN, "DERECHO ADMINISTRATIVO" Parte general, Tecnos, Madrid, última edición.
- JUAL ALFONSO SANTAMARÍA PASTOR, "PRINCIPIOS DE DERECHO ADMINISTRATIVO", volúmenes I y II, Iustel, Madrid, última edición.
- LEY GENERAL DE LA SEGURIDAD SOCIAL.
- ESTATUTO DE LOS TRABAJADORES.

- CONSTITUCION ESPAÑOLA.
- ESTATUTO DE AUTONOMIA PARA GALICIA.
- LEY DE REGIMEN JURIDICO DE LAS ADMINISTRACIONES PUBLICAS Y DEL PROCEDIMIENTO ADMINISTRATIVO COMUN.
- JURISPRUDENCIA.

Competencias

Competencia Xenérica:

.-Ter a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes, facer valoracións e diagnose sociais, no ámbito da intervención social, que inclúan unha reflexión sobre temas actuais de índole social, científica ou ética.

Competencias específicas:

.- Ter a capacidade para traballar e valorar de xeito conxunto con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades e circunstancias, promovendo o cambio, a resolución de problemas nas relacións humanas e o fortalecemento e a liberdade da sociedade para incrementar o benestar e a cohesión
 .-Coñecer a realidade social, as teorías sociais así como teorías sobre a cultura e a diversidade cultural.

Competencias transversais:

- Capacidade de análise síntese
- Capacidade de comunicación oral e escrita
- Capacidade de razoamento crítico
- Capacidade de aprendizaxe autónomo
- Capacidade de motivación por a calidade

Metodoloxía da ensinanza

No estudo da materia emplearanse os seguintes métodos docentes:

- Docencia expositiva
- Docencia interactiva
- A través das titorías asesorarase ao alumnado.

Sistema de avaliación

A avaliación do alumnado se levarase a cabo a través dos seguintes instrumentos:

- Realización de exame final escrito, que terá un valor dun 85% sobre a cualificación global.
- Asistencia a clase e participación en debates, realización e presentación de traballos escritos, cun valor equivalente a un 15% sobre a cualificación global.

Tempo de estudio e traballo persoal

O tempo de estudio e traballo persoal estimado que debe adicar un estudante para a superación da materia é dun total de 99 horas distribuídas do seguinte modo:

Estudo autónomo individual ou en grupo: 50 horas.

Exercicios: 15 horas.

Lectura de textos: 15 horas.

Elaboración de traballos, visualización de material: 15 horas.

Preparación de exposicións: 04 horas.

TOTAL: 99 horas

Recomendacións para o estudo da materia

A asistencia ás clases expositivas é clave para que o alumno poida ir construíndo o corpo teórico da materia necesario para orientar a aprendizaxe práctica.

A participación nas clases interactivas é fundamental para a integración do coñecemento teórico e práctico, e para posicionar ao alumnado en contextos profesionais.

Recomendase ao alumnado que no desenvolvemento temporal da materia manteña un contacto periódico col profesor para aclarar e orientar sobre a bibliografía necesaria para afondar en aspectos de maior interese.

Teorías e Modelos de Intervención en Trabajo Social

Profesora: Concepción Rodríguez Conde

2º de Grao. Curso 2011-2012

Obxectivos da materia

- Coñecer e comprender criticamente as diferentes perspectivas teóricas e metodolóxicas en Trabajo Social.
- Ser capaz de analizar a natureza das relacións entre profesionais e usuarios/as, e as potencialidades e dificultades que as marcan, tendo en conta os aspectos relativos ao xénero e a diversidade cultural.
- Coñecer e ser capaz de aplicar os métodos específicos para diferentes ámbitos de atención.
- Coñecer os xeitos de implicar os/as usuarios/as dos servizos de Trabajo Social para incrementar os seus recursos, a súa capacidade e o seu poder para influír nos factores que afectan ás súas vidas.

Contidos

- I.- Teoría e Trabajo Social: diferentes perspectivas.
- II.- Concepto de modelo e a súa utilización en Trabajo Social.
- III.- Xénese e evolución dos diferentes modelos de intervención en Trabajo Social.
- IV.- Metodoloxía e aplicación dos diferentes modelos de intervención en Trabajo Social.

Bibliografía básica e complementaria

ACERO SÁEZ, Cándida (2002) "Teorías aplicadas en la práctica del Trabajo Social" [Primera parte] Revista de Trabajo Social Hoy; Nº 35, 1º cuatrimestre; pp 73 – 96.

.- "Teorías aplicadas en la práctica del Trabajo Social" [Segunda parte] Revista de Trabajo Social Hoy; Nº 36, 2º cuatrimestre; pp 49 – 66.

CÓLOM MASFRET, D. (2007, 3º trimestre) El Management, el Case Management y el Care Management en Trabajo Social. Revista de Servicios Sociales y Política Social, 79, 99-124.

DÍAZ HERRÁEIZ, Eduardo y GARCÍA PÉREZ, Teodoro (1998) "El paradigma de la intervención social" Revista Área Social; Nº 1; pp. 87-111.

EROLE, Carlos (Coord.) (1998) Familia y Trabajo Social; Buenos Aires; Ed. Espacio Editorial.

ESCARTÍN CAPARRÓS, Mª José (1992) Manual de Trabajo Social. Modelos de práctica profesional (Col. Amalgama); Alicante; Ed. Aguaclara.

FERNÁNDEZ GARCÍA, Tomás (Coord.) (2005) Trabajo Social de Casos (Col. Política Social/Servicios Sociales); Madrid; Ed. Alianza Editorial.

GIANNAKOULAS, Andreas y FIZZAROTTI SELVAGGI, Santa (2009) El counselling psicodinámico; Buenos Aires; Ed. Lumen.

GORDILLO, Mª Victoria (2008) Nuevas perspectivas en orientación. Del counseling al coaching; Madrid; Ed. Síntesis.

HOWE, David (1999) Dando sentido a la práctica. Una introducción a la teoría del trabajo social; Granada; Ed. Maristán.

ITÓ H. (1971). Introducción al counseling. El pensamiento de Carl R. Rogers. Madrid: Razón y Fe.

LASCORZ FUMANAL, Aurelio (1998) "Modelos de intervención en Trabajo Social" Revista Área Social; Nº 1; pp. 125 – 136.

MEARNS, Dave y THORNE, Brian (2009) El counselling centrado en la persona en acción, Buenos Aires; Ed. Gran Aldea Editores.

MORÁN CARRILLO, José María, GÓMEZ PÉREZ, Ana María, NAVARRO YÁNEZ, Clemente J. (coord.) (2004) Intervención metodológica en Trabajo Social. Estrategias de intervención y contexto en Trabajo Social (Col. Biblioteca de Temas Sociales 4); Zaragoza; Ed. Certeza

MORAN CARRILLO, José María (2006) Fundamentos del trabajo social: trabajo social y epistemología; Valencia;

Ed. Tirant Lo Blanch.

PAYNE, Malcolm (1995) *Teorías contemporáneas del Trabajo Social. Una introducción crítica*; Barcelona; Ed. Paidós.

PRA PONTICELLI, Maria Del (2000) *Modelos teóricos del Trabajo Social (Col. Humanitas 2000)*; Buenos Aires; Ed. Lumen-Humanitas.

RANQUET, Mathilde du (1996) *Los modelos en Trabajo Social. Intervención con personas y familias*; Madrid; Ed. Siglo XXI de España Editores.

RIOS, José Antonio (coord.) (2003) *Vocabulario básico de orientación y terapia familiar*; Madrid; Ed. Editorial CCS.

SIMON, F.B., STIERLIN H. y WYNNE C. (1988) *Vocabulario de terapia familiar*; Buenos Aires; Gedisa Editorial.

VISCARRET GARRO, Juan Jesús (2007) *Modelos y métodos de intervención en Trabajo Social (Col. Política Social/Servicios Sociales)*; Madrid; Ed. Alianza Editorial

.- (2009) "Modelos de intervención en Trabajo Social" en T. Fernández García (Coord.), *Fundamentos del Trabajo Social*; Madrid; Alianza Editorial, pp. 293-344.

Competencias

No Plan de Estudos do Título de Grado en Traballo Social indícase que as competencias a que contribúe esta materia son as seguintes:

Competencias xerais:

- Posuír e comprender os coñecementos que definen ao Traballo Social como disciplina científica, incluíndo as súas teorías, métodos e ámbitos de aplicación, a un nivel que se apoia nas publicacións máis avanzadas e inclúe algúns dos aspectos máis relevantes que están na vangarda do coñecemento neste campo.

- Saber aplicar eses coñecementos na súa actividade profesional e saber elaborar e defender argumentos sobre as cuestións que atinxen ao Traballo Social, facendo uso dos seus coñecementos sobre a realidade social, as teorías, os modelos e os métodos científicos propios.

- Desenvolver as habilidades de aprendizaxe necesarias para continuar a súa formación e aprendizaxe no ámbito do Traballo Social cun alto grao de autonomía.

Competencias específicas:

- Ter a capacidade para traballar e valorar de maneira conxunta con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades e circunstancias, promovendo o cambio, a resolución de problemas nas relacións humanas e o fortalecemento e a liberdade da sociedade para incrementar o benestar e a cohesión.

- Coñecer a realidade social, as teorías sociais así como teorías sobre a cultura e a diversidade cultural.

- Ter capacidade para planificar, implementar, revisar e avaliar a práctica do Traballo Social con persoas, familias, grupos, organizacións, comunidades e con outros profesionais, para a promoción do cambio e a resolución de problemas nas relacións humanas.

- Adquirir habilidades para interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promover o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida por medio da utilización dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguimento con regularidade dos cambios que se producen ao obxecto de preparar a finalización da intervención.

Competencias transversais:

- Capacidade de análise e síntese
- Capacidade de comunicación oral e escrita
- Capacidade de razoamento crítico
- Capacidade de aprendizaxe autónoma
- Capacidade de motivación pola calidade

Metodoloxía da ensinanza

A metodoloxía utilizada combina a docencia expositiva e interactiva e o traballo persoal do/a alumno/a fóra da aula que permite a súa aprendizaxe autónoma.

Préténdese que o alumnado, individual ou grupalmente, desenvolva actividades de participación activa: discusión de casos; traballo con textos ou datos; aplicación de técnicas, destrezas e habilidades a supostos prácticos, etc. A través das titorías asesórase ao alumnado para o desenvolvemento das actividades propostas de realización autónoma e que supoñen un proceso de autoaprendizaxe.

Sistema de avaliación da aprendizaxe

A avaliación da materia realízase mediante unha avaliación continua e a superación dun exame escrito para valorar coñecementos adquiridos.

O exame escrito ten un peso do 60% sobre a cualificación global, polo que o peso da avaliación continua é do 40%.

É necesario acadar a calificación mínima de "APTO" no exame escrito para poder sumarlle a puntuación pola avaliación continua.

CONTIDO DA AVALIACIÓN CONTINUA E PUNTUACIÓN MÁXIMA: 4,0 ptos

- Asistencia ás clases: 1,5 ptos.
- Lectura e exercicios de artigos: 0,5 ptos.
- Elaboración dunha unidade didáctica cun caso: 1,2
- Elaboración de preguntas para o exame: 0,3
- Exposición da unidade didáctica/caso: 0,5.

No caso de non asistir ás clases nas que se realizan tarefas puntuables, e esta ausencia estea xustificada, poden compensarse estas tarefas coa elaboración de traballos ou exercicios que lle sexan encomendados pola profesora. Neste caso poden presentarse posteriormente á convocatoria ordinaria, para ser computados na convocatoria extraordinaria.

No caso de non ter presentada e superada a Unidade Didáctica, será obrigatoria a súa entrega na convocatoria extraordinaria.

SISTEMA DE CONTROL DE ASISTENCIA

O sistema de control de asistencia é o establecido polo centro.

O prazo e os motivos polos que se poden xustificar as faltas de asistencia son os establecidos na "Normativa de asistencia a clase nas ensinanza adaptadas ao Espazo Europeo de Educación Superior" (Acordo do Consello de Goberno da USC do 25 de marzo de 2010).

O alumnado que xustifique a imposibilidade de asistir ás clases, e teña concedida a dispensa, poderá compensar as faltas de asistencia coa realización dun traballo de análise de textos seleccionados que deberá entregar por escrito e defenderá nunha titoría previamente acordada

Poderán producirse cambios no sistema de avaliación cando así sexa acordado entre a profesora e o alumnado, e sempre que supoña unha mellora para a aprendizaxe.

Tempo de estudos e de traballo persoal que debe dedicar un estudante para superala

- Estudo autónomo individual ou en grupo: 50 horas
- Exercicios: 15 horas
- Lectura de textos: 10 horas
- Elaboración de traballos, visualización de material: 20 horas
- Preparación de exposiciónes: 4 horas

TOTAL: 99 horas

Recomendacións para o estudo da materia

A metodoloxía utilizada combina a docencia presencial de clases expositivas e interactivas e o traballo persoal do/a alumno/a. A asistencia as clases expositivas e interactivas é clave para que o alumnado poida ir construíndo o corpo teórico da materia que en todo momento orienta a aprendizaxe práctica.

A participación nas clases é fundamental para a integración dos coñecementos teóricos e prácticos, e para posicionar ao alumno/a en contextos profesionais.

Recoméndase ao alumnado que no desenvolvemento temporal da materia manteña un contacto periódico coa profesora encargada para a clarificación e a orientación bibliográfica precisa para poder afondar nas parcelas de maior interese para o/a alumno/a.

Recomendacións previas: ter cursadas as asignaturas de Fundamentos de Traballo Social; Historia do Traballo Social; e Ética e Traballo Social.

Traballo social con Comunidades

2º Curso de Grado

Profesora: Mª Purificación García Álvarez

Obxectivos da materia

- Coñecer os principais métodos e técnicas para interactuar con comunidades para promover cambios e desenvolver as súas capacidades e mellorar as súas oportunidades vitais.
- Coñecer os xeitos de intervir con organizacións e comunidades para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas acerca de seus necesidades, circunstancias, penedos, opcións preferentes e recursos, e para promover a participación dos usuarios nos procesos e servizos de Traballo Social.
- Ser capaz de consultar e cooperar con outros, incluídos os usuarios de servizos, comunicando a través das diferenzas tales como límites institucionais e profesionais e as diferenzas de identidade ou linguaxe.
- Ser capaz de promover redes sociais para facer fronte as necesidades.
- Ser capaz de desenvolver os métodos de intervención comunitaria en Traballo Social de maneira que a poboación implíquese na busca de solucións comúns para a mellora das condicións de vida en clave solidaria e de sustentabilidade ecolóxica e social.
- Ser capaz de defender as organizacións e comunidades e actuar non sue nome se a situación ou require.
- Ser capaz de identificar os comportamentos de risco.
- Ser capaz de detectar e afrontar situacións de crise valorando a urxencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para facer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados

Contidos

- I.- Enfoques teóricos e estratexias de análise e intervención comunitaria.
- II.- Procesos de construción do Traballo Social comunitario, principios, obxectivos, ámbitos e roles profesionais.
- III.- Estratexias de participación cidadá.
- IV.- Métodos, técnicas e instrumentos para analizar, valorar e intervir con comunidades e as súas redes.
- V.- Técnicas de elaboración de diagnósticos participativos, planificación da intervención e execución

Bibliografía básica e complementaria

Bibliografía básica:

ANDER-EGG, Ezequiel. (1987); A problemática do desenvolvemento da comunidade. Humanitas. Buenos Aires.
KISNERMAN, Natalio. (1990); Comunidade. Humanitas. Buenos Aires.
LILLO, Nieves e ROSELLÓ, Elena.(2001); Manual para o Traballo Social Comunitario. Narcea. Madrid.
FERNANDEZ GARCIA, Tomás e LOPEZ PELAEZ, Antonio. (2008); Traballo Social comunitario: afrontando xuntos os desafíos Do século XXI; Alianza Editorial. Madrid.

Bibliografía complementaria:

DE ROBERTIS, Cristina. (1994); Intervención colectiva en Traballo Social. Traballo con grupos e comunidades. Buenos Aires. Ateneo.
LÓPEZ DE CEBALLOS, Paloma. (1998); Un método para a investigación-acción participativa. Popular. Madrid.
MARCHIONI, Marco. (2001); Comunidade, participación e desenvolvemento. Teoría e metodoloxía da intervención comunitaria. Popular. Madrid.
MARCHIONI, Marco. (2001); Comunidade e cambio social. Teoría e praxis da acción comunitaria. Popular. Madrid.
NOGUEIRAS MASCAREÑAS, (1996); Luis Miguel. A práctica e a teoría do Desenvolvemento Comunitario. Narcea. Madrid,
QUINTANA. J.Mª. (1985); Fundamentos de Animación Sociocultural. Narcea. S.A. Madrid
REZSOHAZY, Rudolf. (1988); O desenvolvemento comunitario. Participar, programar, innovar. Narcea. Madrid.
TRIGUEROS GUARDIOLA, Isabel. (1991); Manual de prácticas de Traballo Social Comunitario no movemento cidadán. Século XXI. Madrid.
XUNTA de GALICIA. (1996);Experiencias de Traballo Comunitario en Galicia. Xunta de Galicia (Col. Drogodependencias, 19). Santiago de Compostela.

Competencias

Competencias Xerais:

- .- Posuír e comprender os coñecementos que definen ao Traballo Social como disciplina científica, incluíndo as súas teorías, métodos e ámbitos de aplicación, a un nivel que se apoia nas publicacións máis avanzadas e inclúe algúns dos aspectos máis relevantes que están na vangarda do coñecemento neste campo.
- .- Saber aplicar eses coñecementos na súa actividade profesional e saber elaborar e defender argumentos sobre as cuestións que atinxen ao Traballo Social, facendo uso dos seus coñecementos sobre a realidade social, as

teorías, os modelos e os métodos científicos propios.

.- Ter a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes, facer valoracións e diagnósticos sociais, no ámbito da intervención social, que inclúan unha reflexión sobre temas actuais de índole social, científica ou ética.

Competencias Específicas:

.- Ter a capacidade para traballar e valorar de maneira conxunta con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades e circunstancias, promovendo o cambio, a resolución de problemas nas relacións humanas e o fortalecemento e a liberdade da sociedade para incrementar o benestar e a cohesión.

.- Establecer relacións profesionais ao obxecto de identificar a forma máis axeitada de intervención.

.- Coñecer estratexias para intervir con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas acerca das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos.

.- Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención.

.- Ter capacidade para planificar, implementar, revisar e avaliar a práctica do Traballo Social con persoas, familias,

grupos, organizacións, comunidades e con outros profesionais, para a promoción do cambio e a resolución de problemas nas relacións humanas..- Saber responder a situacións de crise valorando a urxencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para facer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados.

.- Adquirir habilidades para interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promover o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida por medio da utilización dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguimento con regularidade dos cambios que se producen ao obxecto de preparar a finalización da intervención.

.- Preparar, producir, implementar e avaliar os plans de intervención co sistema cliente e os colegas profesionais negociando a subministración de servizos que deben ser empregados e revisando a eficacia dos plans de intervención coas persoas implicadas ao obxecto de adaptalos ás necesidades e circunstancias cambiantes.

.- Desenvolver aptitudes para saber apoiar o desenvolvemento de redes para facer fronte ás necesidades e traballar a favor dos resultados planificados examinando coas persoas as redes de apoio a que poidan acceder e desenvolver.

.- Adquirir facultades para promover o crecemento, desenvolvemento e independencia das persoas identificando as oportunidades para formar e crear grupos, utilizando a programación e as dinámicas de grupos para o crecemento individual e o fortalecemento das habilidades de relación interpersoal.

Coñecer e utilizar a mediación como estratexia de intervención destinada á resolución alternativa e complementaria de conflitos en ddiversos ámbitos, tales como o familiar, escolar, comunitario e intercultural.

.-Ter capacidade para apoiar ás persoas para que sexan capaces de manifestar as necesidades, puntos de vista e circunstancias.

.- Desenvolver habilidades para defender ás persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades e actuar no seu nome se a situación o require.

.- Ter capacidade para actuar na resolución das situacións de risco coas persoas así como para as propias e as dos colegas de profesión.

.- Diferenciar e actuar na resolución de situacións de risco previa identificación e definición da natureza do mesmo.

.- Ter capacidade para administrar e ser responsable, con supervisión e apoio, da propia práctica dentro da organización.

.- Desenvolver aptitudes para traballar de maneira eficaz dentro de sistemas, redes e equipos interdisciplinares e multiorganizacionais col propósito de colaborar no establecemento de fins, obxectivos e tempo de duración dos mesmos contribuíndo igualmente a abordar de maneira constructiva os posibles desacordos existentes

.- Capacidade de análise e síntese

.- Capacidade de comunicación oral e escrita

.- Capacidade de resolución de problemas

.- Capacidade de traballo en equipo

.- Capacidade para as relacións interpersoais

.-Capacidade de recoñecemento á diversidade e a multiculturalidade

.- Capacidade de razoamento crítico

.- Capacidade de compromiso ético

.- Capacidade de aprendizaxe autónomo

.- Capacidade de liderazgo

.- Capacidade de motivación pola calidade

Metodoloxía da ensinanza

A docencia expositiva ten asignadas 24 sesións, distribuídas á longo do cuatrimestre. A súa finalidade é a explicación dos aspectos básicos de cada tema establecido no programa, proporcionando a información necesaria que permita ao alumnado a aprendizaxe autónoma.

A docencia interactiva de 9 sesións de dúas horas, distribuídas no cuatrimestre, pretende que o alumnado, individual ou grupalmente, desenvolva actividades de participación activa: discusión de casos, traballo con textos ou datos, aplicación de técnicas, destrezas e habilidades a supostos prácticos, etc.

A través das titorías se asesora ao alumnado para o desenvolvemento das actividades propostas de realización autónoma polo/o alumno/a, que supón un proceso de autoaprendizaxe.

Sistema de avaliación da aprendizaxe

A avaliación da materia realízase mediante unha modalidade mixta, conformada pola avaliación continua e pola realización dunha proba liberatoria e exame final.

Realízase unha proba escrita liberatoria de toda a materia nos últimos días do cuatrimestre, no caso de non superala ou non presentarse a ela, o alumnado será avaliado nas convocatorias finais de exames. En ambos os dous casos, o peso das probas escritas é dun 70,0% sobre a cualificación global, polo que o peso da avaliación continua é dun 30%.

Cómpre acadar unha puntuación mínima dun 4 no exame para poder sumar a puntuación da avaliación continua. A materia estará aprobada cando se chegue ao total de 5.

CONTIDO DA AVALIACIÓN CONTINUA E PUNTUACIÓN MÁXIMA:

Asistencia ás clases interactivas: 1 punto

Traballo grupal dun estudo comunitario a concretar coa profesora: 1 punto

Elaboración de prácticos realizados nas clases: 1 punto

TOTAL: 3,0 ptos. Cómputo a valorar na cualificación final

A asistencia a clases interactivas se gradúa da seguinte maneira:

- O 100% das asistencias: 1 punto

- O 90% das asistencias: 0,9 ptos

- O 80% das asistencias: 0,8 ptos

- O 70% das asistencias: 0,7 ptos

- O 60% das asistencias: 0,6 ptos

menos do 60% das asistencias no puntúan.

O sistema de control de asistencia é o establecido polo centro.

O prazo e as causas por que se pode xustificar as faltas de asistencia son as establecidas na Normativa de asistencia a clase nas ensinanza adaptadas ao espazo europeo de educación superior (Acordo do Consello de Goberno dá USC do 25 de marzo de 2010).

O alumnado que xustifique a imposibilidade de asistir as clases interactivas, e teña concedida a dispensa de asistencia, poderá compensar as faltas de asistencia coa realización dun traballo. A temática e a metodoloxía que hai que seguir, para esta compensación, será acordada entre a profesora e o alumno.

Poderán darse cambios, sempre beneficiosos para a aprendizaxe do alumno, na avaliación continua, desde que se chegue a acordos entre a profesora e os alumnos.

Tempo de estudos e de traballo persoal que debe dedicar un estudante para superala

Traballo persoal do alumno/a:

Estudo autónomo individual ou en grupo.....50 horas

Exercicios.....15 horas

Lectura de textos..... 10 horas

Elaboración de traballos, visualización de material .....20 horas

Outras tarefas propostas como acceso a páxinas web, sondaxe e comentario de noticias..... 4 h.

Total..... 99 horas

Recomendacións para o estudo da materia

- A asistencia ás clases expositivas é clave para que o alumnado poida ir construíndo o corpo teórico da materia que en todo momento orienta a aprendizaxe práctico.

- A participación nas clases interactivas é fundamental para a integración dos coñecementos teóricos e prácticos, e para posicionar ao alumno/a en contextos profesionais.

- Recoméndase ao alumnado que no desenvolvemento temporal da materia manteña un contacto periódico coa profesora encargada para a clarificación e a orientación bibliográfica precisa para poder profundar nas parcelas de maior interese para o/o alumno/a.

Ter cursadas as materias de Fundamentos do Traballo social; Historia do Traballo Social e Ética e Traballo Social

SERVIZOS SOCIAIS COMUNITARIOS

CURSO 2011-2012

2º CURSO DE GRAO EN TRABALLO SOCIAL-2º CUADRIMESTRE

PROFESORA: Mª Jesús Castro Neo

Obxectivos da materia

-Coñecer e comprender a estrutura e organización dos Servizos Sociais comunitarios a nivel autonómico e local.

-Ser capaz de detectar os mecanismos de exclusión e discriminación no acceso á protección social e plantexar fórmulas para corríxilos no ámbito dos Servizos Sociais comunitarios.

-Coñecer e comprender o desempeño profesional dos/as traballadores/as sociais nos Servizos Sociais comunitarios.

Contidos

I.-Os Servizos Sociais en relación á Política Social e o Benestar Social. Desdesenvolvemento dos Servizos Sociais en España.

II.- Estructura e organización dos Servizos Sociais. Configuración dos Servizos Sociais no ámbito das Administracións.

III. -Marco xurídico básico do Sistema de Servizos Sociais. Marco legislativo dos Servizos Sociais Comunitarios en Galicia.

IV. -Mecanismos de provisión dos Servizos Sociais. Organización dos Servizos Sociais comunitarios.

V. -O Plan Concertado de prestacións básicas de servizos sociais.

VI. -O servizo de axuda no fogar

VII. -O Traballo Social nos Servizos Sociais comunitarios

Bibliografía básica e complementaria

-ALEMAN BRACHO ,Carmen; GARCIA SERRANO , Mercedes(1999) Fundamentos de Bienestar Social, (Colección Políticas de Bienestar Social), Valencia, Ed. Tirant lo Blanch.

-ALONSO SECO, José María; GONZALO GONZALEZ, Bernardo. (2000)La asistencia social y los servicios sociales en España, (Estudios jurídicos),Madrid, Ed. Boletín Oficial del Estado.

-CASADO , Demetrio(1994) Introducción a los servicios sociales, (Colección Trabajo.Política Social), Madrid, Ed.Popular S.A.

-DE LA RED VEGA, Natividad e OUTROS.(1996)La intervención integral en municipios menores de 20.000 habitantes. Salamanca. Ed. Junta de Castilla y León, Mº de Trabajo y Asuntos Sociales, Universidad de Valladolid..

-DEL VALLE GUTIERREZ, Antonio y OTROS. (1986)El modelo de Servicios Sociales en el Estatuto de las Autonomías. Repercusión del modelo de Servicios Sociales en la formación de los Trabajadores Sociales. Madrid. Ed. Siglo XXI de España Editores S.A. Fundación IESA...

-FERNANDEZ GARCIA, Tomás; ARES PARRA, Antonio(2002) Servicios Sociales: Dirección, gestión y planificación. (Col.. Ciencias Sociales). Madrid. Ed. Alianza..

-GARGES FERRER, Jorge Y OTROS. (1996) Sistema Político y administrativo de los Servicios Sociales. (Colección Políticas de Bienestar Social). Valencia. Ed. Tirant lo Blanch.

-GARGES FERRER, Jorge, ALEMAN BRACHO, Mª del Carmen y OTROS(1996).Administración social: servicios de Bienestar Social. (Colección Acción Social - Asistencia Social). Madrid. Ed. Siglo XXI de España Editores, S.A.

-GARCIA, Gustavo.(1998)Los centros de Servicios Sociales. Textos Universitarios). Madrid. Ed. Siglo XXI y Consejo General de Colegios Oficiales deDiplomados en Trabajo Social y Asistentes Sociales

-LOPES CABANAS, Miguel.(1997)Sistema de Registro en Servicios Sociales Comunitarios. Malaga. Ed. Univesidad de Malaga..

MUÑIZ DE LAS CUEVAS, Ramón.(1996)O Pobo oculto: pobreza e acción social en Galicia, (Colección Nós o s galegos),

Vigo, Ed. A Nosa terra, ,

-VV.AA.(1979.)Descentralizar los Servicios Sociales. Madrid. Ed. Marsiega.

-VV.AA.(1984)Los Servicios Asistenciales y Sociales de Atención Primaria. Madrid. Ed. Marsiega..

-VV.AA.(1986)De la Beneficiencia al Bienestar Social, cuatro Siglos de Acción Social. (Colección Teoría y Práctica del Trabajo Social). Madrid. Ed. Siglo XXI - Consejo General de Colegios Oficiales de Diplomados en Trabajo Social y Asistentes Sociales.. 413 p.p.

-VV.AA.(1987)Servicio Social de Ayuda a Domicilio. (Colección Trabajo Social. Serie Documentos). Madrid. Ed. Siglo XXI - Consejo General de Colegios Oficiales de Diplomados en Trabajo Social y Asistentes Sociales.

-VV.AA.(1987)Los Servicios Sociales Comunitarios. (Colección Trabajo Social. Serie Documentos). Madrid. Ed. Siglo XXI - Consejo General de Colegios Oficiales de Diplomados en Trabajo Social y Asistentes Sociales.

-VV.AA.(1988)Seguimiento de la gestión de los Servicios Sociales Comunitarios. (Colección Trabajo Social. Serie Documentos). Madrid. Ed. Siglo XXI - Consejo General de Colegios Oficiales de Diplomados en Trabajo Social y Asistentes Sociales.. -VV.AA.(1988)Legislación Básica en Servicios Sociales. (Serie Textos) Madrid. Ed. Tecnos S.A. 1993

Competencias

Na Memoria do Título de Grao en Traballo Social sinálase que esta materia contribúe a conseguir as seguintes competencias, para acadar os obxectivos propostos para a titulación:

Competencias xenéricas:

- . -Posuír e comprender os coñecementos que definen ao Traballo Social como disciplina científica, incluíndo as súas teorías, métodos e ámbitos de aplicación, a un nivel que se apoia nas publicacións máis avanzadas e inclúe algúns dos aspectos máis relevantes que están na vangarda do coñecemento neste campo.
- . -Ter desenvolvido as habilidades de aprendizaxe necesarias para continuar a súa formación e aprendizaxe no ámbito do Traballo Social cun alto grao de autonomía.

Competencias específicas:

- . -Coñecer a realidade social, as teorías sociais así como teorías sobre a cultura e a diversidade cultural.
- . -Adquirir facultades para contribuír á administración de recursos e servizos colaborando cos procedementos implicados na súa obtención, supervisando a súa eficacia e asegurando a súa calidade.
- . -Adquirir habilidades para participar na xestión e dirección de entidades de benestar social.
- . -Coñecer e aplicar as boas prácticas do Traballo Social participando no desenvolvemento e análise das políticas que as implementan.

Competencias transversais:

- . -Capacidade de análise e síntese.
- . -Capacidade de comunicación oral e escrita.
- . -Capacidade de razoamento crítico.
- . -Capacidade de aprendizaxe autónoma.
- . -Capacidade de motivación pola calidade.

Metodoloxía da ensinanza

A docencia está organizada en 27 horas distribuídas en sesións na aula e impartidas ao grupo grande. Outras 18 horas a cada grupo nos que se subdivide o grupo grande, distribuídas ao longo do período lectivo en 9 sesións na aula (de 2 hora de duración cada unha). Nas sesións na aula para todo o grupo a docencia será de tipo expositivo, e será de tipo interactivo nos grupos pequenos.

Docencia expositiva: A través de exposicións na aula e dando lugar á participación, a profesora explicará aspectos básicos e centrais de cada tema establecido no programa, achegando información esencial e delimitando conceptos, resaltando os aspectos relevantes e as relacións entre eles.

Docencia interactiva: O alumnado individualmente ou organizado en equipos de traballo desenvolverá actividades que requirirán unha participación activa na construción do seu propio coñecemento. Realizarase a lectura/visionado e análise de textos ou material audiovisual con debate tutorizado e/ou preguntas na aula. Utilización de bibliografía, fontes estatísticas ou outros materiais vinculados ao programa académico e complementarios á teoría impartida na materia, ben proporcionadas pola profesora ou buscados e achegados

polo alumnado, con exposicións por parte deste dos traballos a realizar na aula e segundo as pautas específicas a indicar pola profesora.

A través das Titorías se orienta e asesora sobre as actividades e tarefas propostas ao alumnado. Así mesmo resolveranse dúbidas que se lle poidan presentar ao alumnado no seu proceso de aprendizaxe.

Sistema de avaliación da aprendizaxe

A valoración da aprendizaxe enténdese como un proceso a través do que se comproba o nivel do logro en relación aos obxectivos sinalados. Toda valoración a realizar responde a unha parte do contido do programa das materia.

A avaliación da materia farase mediante unha avaliación continua e a realización dunha proba parcial e examéns finais.

A proba escrita e exames finais oficiais terán un valor do 75% sobre a cualificación global, e será necesario alcanzar unha puntuación mínima de 4 para poder sumar a puntuación obtida na avaliación continua.

A avaliación continua terá un valor do 25%, e realizarase sobre actividades do alumnado elaboradas a nivel individual ou grupal nas sesións interactivas, e sobre a base de:

0,5 PUNTOS POR:

- .- A asistencia a clases interactivas
- 9 asistencias: 0,5 ptos.
- 8 asistencias: 0,4 ptos.
- 7 asistencias: 0,3 ptos.
- 6 asistencias: 0,2 ptos
- 5 asistencias: 0,1 ptos
- 4 ou menos asistencias: 0 ptos.

2 PUNTOS POR:

- . -Elaboración de traballos e/ou exposición destes na aula
- . -Lectura e análise de textos, e/ou visionado e análise de material audiovisual
- . -Intervencións, reflexións, e análise sobre cuestións formuladas na aula

As actividades realizadas na aula non son recuperables fora das sesións docentes establecidas, agás que a non asistencia esté xustificada dentro dos supostos legais establecidos.

Teranse en conta para valorar as actividades anteriores criterios como:

- . -Participación activa en clase, tanto espontánea como estruturada, e calidade destas
- . -Capacidade creativa
- . -Entrega en prazo das actividades propostas

A USC é unha universidade presencial, e o alumnado ten deber de asistir regularmente ás actividades lectivas programadas.

O sistema de control de asistencia é o establecido polo Centro. O prazo e as causas polas que se pode xustificar a non asistencia a clase son as establecidas na Regulación que para tal efecto aprobou a USC e as normas propias do Centro.

O alumnado que xustifique a imposibilidade de asistir ás clases interactivas poderá compensar as faltas de asistencia coa realización de actividades alternativas a sinalar pola profesora.

Nos casos previstos que imposibilitan manter a dinámica da avaliación continua presencial do alumnado poderá solicitar a dispensa de asistencia, polo procedemento establecido polo Centro e nos prazos fijados. Nestas situacións realizaranse as actividades que oportunamente se fixen co correspondente sistema de avaliación.

Os traballos individuais ou grupais realizados polo alumnado terán que ser orixinais. Calquera traballo copiado suporá un suspenso na materia ata a seguinte convocatoria. Para os efectos de avaliación un mesmo traballo non poderá ser utilizado en varias materias, salvo que as actividades se programen de forma coordinada.

Tempo de estudos e de traballo persoal que debe dedicar un estudante para superala

O tempo de estudo e traballo persoal do alumnado estímase en 99 horas distribuídas como segue:

- . -Estudo autónomo individual ou en grupo: 50 horas

- . -Exercicios: 15 horas
- . -Lectura de textos: 10 horas
- . -Elaboración de traballos, visualización de material: 20 horas
- . -Preparación de exposicións orais: 4 horas

Recomendacións para o estudo da materia

A asistencia ás clases expositivas é clave para que o alumnado poida ir construíndo o corpo teórico da materia necesario para orientar a aprendizaxe práctica.

A participación nas clases interactivas é fundamental para a integración do coñecemento teórico e práctico, e para posicionar ao alumno/a no contexto profesional dentro dos servizos sociais comunitarios.

Recoméndase ao alumnado que no desenvolvemento temporal da materia manteña un contacto coa profesora encargada da docencia para aclarar e orientar sobre bibliografía necesaria para afondar en aspectos de maior interese para o alumnado.

Observacións

A materia pertence á "Servizos Sociais" dentro do Módulo "O contexto institucional do traballo social".

Recoméndase ter cursadas as materias "Historia dos Sistemas de Benestar Social" e "Fundamentos de Política Social"

Investigación e Diagnose en Traballo Social

Profesoras: Teresa Facal Fondo, Mª Elena Puñal Romarís

Curso 2011-2012.- 2º Curso de Grao

Obxectivos da materia

- Ser capaz de aplicar os diferentes modelos de investigación, diagnóstico e avaliación en Traballo Social ao longo das diversas fases.
- Comprender a relación entre investigación, diagnóstico, avaliación e práctica do Traballo Social.
- Ser capaz de utilizar os métodos e técnicas para a avaliación de necesidades, capacidades, oportunidades e riscos das persoas usuarias, de grupos e comunidades, incorporando no proceso a participación de persoas ou grupos interesados.
- Ser capaz de analizar e sistematizar a información que proporciona o traballo cotián como base para revisar e mellorar as estratexias profesionais.
- Saber aplicar o coñecemento sobre boas prácticas en Traballo Social.
- Ser capaz de aplicar os modelos e métodos de valoración, incluíndo os factores que subxacen á selección e verificación da información relevante, a natureza do xuízo profesional e os procesos de avaliación de riscos.
- Ser capaz de interpretar datos sobre necesidades e problemas sociais, e sobre os resultados do Traballo Social, desde unha perspectiva non androcéntrica nin etnocéntrica.

Contidos

- I.- Natureza e finalidade do estudo/investigación na intervención desde o Traballo Social. Secuencia do proceso.
- II.- Avaliación de necesidades: perspectivas teórico-metodolóxicas.
- III.- Construción e análise de indicadores de necesidade.
- IV.- Diagnóstico: natureza, finalidade e elementos constitutivos. Diferentes enfoques.
- V.- Toma de decisións: proceso e técnicas.

Bibliografía básica e complementaria

BIBLIOGRAFÍA BÁSICA

AGUILAR, Mª José y ANDER EGG, Ezequiel (1995) Diagnóstico Social. Conceptos y Metodología (Col. Política, Servicios y Trabajo Social), Buenos Aires, Ed. Lumen.

CALLEJO, Javier (Coord.) y otros (2009) Introducción a las técnicas de investigación social, Madrid, Editorial Universitaria Ramón Areces.

ESCALADA, Mercedes y otros (2001) El Diagnóstico Social: proceso de conocimiento e intervención profesional, (Col. Ciencias Sociales), Buenos Aires, Ed. Espacio Editorial.

RUBIO, M.J. y VARAS, J. (1997), El análisis de la realidad en la intervención social. Métodos y técnicas de investigación, Madrid:CCS.

BIBLIOGRAFÍA COMPLEMENTARIA

ANDER EGG, Ezequiel (1987) Investigación y Diagnóstico para el Trabajo Social, Buenos Aires, Ed. Humanitas.
.- (1989) Técnicas de Investigación Social, Buenos Aires, Ed. Humanitas.

CARDOSO PEREZ, Marcos y otros (2000) Valoración por objetivos e potencialidades en el Trabajo Social (Col. Documentos Técnicos nº 3), Santiago de Compostela, Xunta de Galicia.

GARCÍA HERRERO, Gustavo A. (2008) "Reflexiones y utilidades sobre el diagnóstico social y la programación de la intervención social. Ecos de Mary Richmond", Revista de Servicios Sociales y Política Social. 83, 9-38.

JACOB, André (1985) Metodología de la Investigación Acción, Buenos Aires, Ed. Humanitas.

KISNERMAN, Natalio y otros (1982) El Método: Investigación, (Col. Teoría y Práctica del Trabajo Social Tomo II), Buenos Aires, Ed. Humanitas.

.- (1984) El Método: Intervención transformadora (Col. Teoría y Práctica del Trabajo Social Tomo III), Madrid, Ed. Humanitas.

LOPEZ CEBALLOS, Paloma (1987) Un Método para la Investigación-Acción-Participación Madrid, Ed. Popular.

MARTÍN MUÑOZ, Maite, MIRANDA BARANDALLA, Miguel Felipe, VEGAS ALDALUR, Amaia (1996) Manual de indicadores para el Diagnóstico Social, Bilbao, Ed. Colegios Oficiales de Diplomados en Trabajo Social y Asistentes Sociales de la Comunidad Autónoma Vasca.

MARTÍN MUÑOZ, Maite (2003) "Manual de indicadores para el diagnóstico social", www.diagnosticosocial.com. Acceso;: 25-05-2010.

OVEJAS LARA, Charo. (2008), "Herramienta de diagnóstico e intervención social. Ecos de Mary Richmond", Revista de Servicios Sociales y Política Social. 83, 47-68.

PERELLÓ OLIVER, Salvador (2009) Metodología de la investigación social, Madrid, Dykinson S.L.

PIÑEIRO GUILAMANY, Alberto (1991) Establecimiento de un sistema de evaluación de los servicios sociales. Indicadores, (Col. Servicios Sociales Serie Estudios nº 19) Valencia, Ed. Conselleria de Treball i Seguretat Social.

RANQUET, Mathilde du (1996) Los modelos en Trabajo Social. Intervención con personas y familias, Madrid, Ed. Siglo XXI.

RED VEGA, Natividad de la (1993) Aproximaciones al Trabajo Social. (Col. Trabajo Social Serie Textos Universitarios nº 3), Madrid, Ed. Siglo XXI.

ROBERTIS, Cristina De (1988) Metodología de la Intervención en Trabajo Social, Buenos Aires, Ed. Ateneo.

RODRIGUEZ GÓMEZ, Gregorio, GIL FLORES, Javier y GARCÍA JIMÉNEZ, Eduardo (1996) Metodología de la investigación cualitativa, Málaga, Ediciones Aljibe.

ROSSI, Peter H y FREEMAN, Howard E (1989) Evaluación. Un enfoque sistemático para programas sociales, México, Ed. Trillas.

ROZAS PAGAZA, Margarita (1998) Una perspectiva teórica metodológica de la intervención en Trabajo Social, Buenos Aires, Ed. Espacio Editorial.

RUEDA PALENZUELA, José Mª (1993) Programar, Implementar proyectos y Evaluar. Instrumentos para

Competencias

No Plan de Estudos do Título de Grado en Traballo Social indícase que as competencias a que contribúe esta materia son as seguintes:

Competencias xenéricas:

- Saber aplicar eses coñecementos na súa actividade profesional e saber elaborar e defender argumentos sobre as cuestións que atinxen ao Traballo Social, facendo uso dos seus coñecementos sobre a realidade social, as teorías, os modelos e os métodos científicos propios.
- .-Ter a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes, facer valoracións e diagnósticos sociais, no ámbito da intervención social, que inclúan unha reflexión sobre temas actuais de índole social, científica, ou ética.
- Desenvolver as habilidades de aprendizaxe necesarias para continuar a súa formación e aprendizaxe no ámbito do Traballo Social cun alto grao de autonomía.

Competencias específicas:

- Ter a capacidade para traballar e valorar de maneira conxunta con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades e circunstancias, promovendo o cambio, a resolución de problemas nas relacións humanas e o fortalecemento e a liberdade da sociedade para incrementar o benestar e a cohesión.
- Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención.

Competencias transversais:

- Capacidade de análise e síntese
- Capacidade de comunicación oral e escrita
- Capacidade de razoamento crítico
- Capacidade de aprendizaxe autónoma
- Capacidade de creatividade
- Capacidade de motivación pola calidade

Metodoloxía da ensinanza

A metodoloxía utilizada combina a docencia presencial de clases expositivas e interactivas e o traballo persoal do/a alumno/a. Preténdese que o alumnado, individual ou grupalmente, desenvolva actividades de participación activa: discusión de casos; traballo con textos ou datos; aplicación de técnicas, destrezas e habilidades a supostos prácticos, etc.

A través das titorías se asesora ao alumnado para o desenvolvemento das actividades propostas de realización

autónoma e que supoñen un proceso de autoaprendizaxe.

Sistema de avaliación da aprendizaxe

A avaliación da materia realízase mediante unha avaliación continua e a superación de exames escritos. Realizarase unha proba escrita eliminatoria da materia, no caso de non superala ou non presentarse a ela avaliarase esta parte co resto da materia nas convocatorias finais de exames. Por outra parte, se se supera a proba eliminatoria gárdase o aprobado para as convocatorias finais do curso, pero non para cursos posteriores.

A avaliación mediante exames ten un peso do 65% sobre a cualificación global, polo que o peso da avaliación continua é do 35%.
É necesario acadar a calificación mínima de Apto nos exames para poder sumarlle a puntuación pola avaliación continua.

CONTIDO DA AVALIACIÓN CONTINUA E PUNTUACIÓN MÁXIMA: (3,5 ptos.)

- Asistencia ás clases: 1 pto.
- Lectura e exercicios de artigos: 0,9 ptos.
- Elaboración de supostos prácticos: 0,6.
- Elaboración dun proxecto de investigación: 0,5
- Exposición do proxecto: 0,5.

No caso de non asistir ás clases nas que se realizan tarefas puntuables, e se teñan xustificadas as faltas de asistencia, poden compensarse estas tarefas coa elaboración de traballos e exercicios que lle sexan encomendados polas profesoras. Estes traballos poden presentarse posteriormente á convocatoria ordinaria e serán avaliados na convocatoria extraordinaria. No referente ao proxecto de investigación, no caso de non telo presentada e superado, será obrigatoria a súa entrega na convocatoria extraordinaria.

SISTEMA DE CONTROL DE ASITENCIA

O sistema de control de asistencia é o establecido polo centro.

O prazo e os motivos polos que se poden xustificar as faltas de asistencia son os establecidos na Normativa de asistencia a clase nas ensinanzas adaptadas ao Espazo Europeo de Educación Superior (Acordo do Consello de Goberno da USC do 25 de marzo de 2010).

O alumnado que xustifique a imposibilidade de asistir ás clases e teña concedida a dispensa de asistencia, poderá compensar as faltas coa realización de exercicios e traballos de análise de textos seleccionados que deberá entregar por escrito e defenderá nunha titoría previamente acordada coas profesoras.

Tempo de estudos e de traballo persoal que debe dedicar un estudante para superala

Estudo autónomo individual ou en grupo: 50 horas

Exercicios: 15 horas

Lectura de textos: 10 horas

Elaboración de traballos, visualización de material: 20 horas

Preparación de exposición: 4 horas

TOTAL: 99 horas

Recomendacións para o estudo da materia

A asistencia ás clases é clave para que o alumnado poida ir construíndo o corpo teórico da materia que en todo momento orienta a aprendizaxe práctica.

A participación nas clases é fundamental para a integración dos coñecementos teóricos e prácticos, e para posicionar ao alumno/a en contextos profesionais.

Recoméndase ao alumnado que no desenvolvemento temporal da materia manteña un contacto periódico coas profesoras encargadas para a clarificación e a orientación bibliográfica precisa para poder profundizar nas parcelas de maior interese para o/o alumno/a.

Recomendacións previas: Ter superadas as asignaturas de Fundamentos de Traballo Social e Socioloxía Xeral.

Habilidades Sociais e de Comunicación en Traballo Social

Profesora: Mª Purificación García Álvarez

Obxectivos da materia

- Adquirir destrezas para as relacións interpersonais no Traballo Social e na actividade profesional en xeral, en especial no terreo da entrevista persoal, as reunións e sesións grupais e a exposición ante un público.
- Adquirir destrezas para establecer unha relación empática e unha comunicación efectiva con outras persoas, e de forma especial con aquelas que presenten necesidades de comunicación.
- Ser capaz de realizar unha escoita activa e de entrar na relación axeitada coas experiencias vitais dos usuarios dos servizos, de entender correctamente o seu punto de vista e de superar prexuízos persoais para responder axeitadamente a unha serie de situacións persoais e interpersonais complexas.
- Ser capaz de utilizar claves verbais e non verbais para guiar a interpretación.
- Ser capaz de establecer relacións profesionais a obxecto de identificar a forma máis axeitada de intervención e de clarificar e negociar a finalidade de tales contactos e dos límites da súa implicación.
- Ser capaz de xestionar un debate e avaliar os puntos de vista e as probas aportadas por outros.
- Ser capaz de preparar e tomar parte activa en reunións de toma de decisións.
- Ser capaz de participar dentro de redes e equipos interdisciplinares e interinstitucionais co fin de establecer acordos de cooperación, e abordar de maneira construtiva os posibles desacordos.

Contidos

- I.- Concepto de habilidade social e dos elementos que a compoñen.
- II.- A comunicación interpersonal, grupal e intergrupala.
- III.- Comunicación verbal e non verbal. Habilidades e destrezas comunicativas: escoita activa, expresión de sentimentos, relación empática, asertividade, xestión e resolución de conflitos.
- IV.- A entrevista no Traballo social. Traballo en redes e en equipos interdisciplinares.
- V.- Falar en público. Dirección de reunións. Toma de decisións. Xestión de debates.

Bibliografía básica e complementaria

- ACEBO URRECHU, A.; (1.992); Trabajo Social en los servicios sociales comunitarios; (Col. Trabajo Social, serie cuadernos) Madrid; Siglo XXI.
- BIESTEK, F. S.J.; (1.966); Las relaciones de "Casework"; (Col. Psicología y educación); Madrid; Ed. Aguilar; (e.o.l.963).
- BORRELL I CARRIO, F; (1.998); Manual de la entrevista clínica; Madrid; Ed. Harcourt Brace de España.
- ESCARTIN C. Mª J. y PALOMAR V. M.; (1.997); Introducción al Trabajo Social II: Trabajo Social con Individuos y Familias; (Col. Amalgama); Ed. Aguaclara.
- ESTANQUEIRO, A. (2006); Principios de comunicación Interpersonal, Para saber tratar con las personas; Madrid; Nancea.
- HOFSTADT (van-der) ROMAN, C. (2008); El libro de las Habilidades de Comunicación; 2^a ed.; s.l. Diaz de Santos.
- ITUARTE TELLAECHÉ, A. (1.997); Técnicas de Intervención Directa en Trabajo Social; Policopiado.
- ROSSELL i PONS, T. (1.993); La entrevista en el Trabajo Social; 3^a ed. (Col Euge); Barcelona; Ed. Hogar del libro, S.A.
- SALZBERGER-WITTENBERG, I.; (1.970); La relación asistencial " Aportes del psicoanálisis Kleiniano"; Buenos Aires; Ed. Amorrortu.
- TREVITHICK, P. (2002); Habilidades de comunicación en intervención social; Madrid; Nancea.
- TIZON GARCIA, J. (1.982); Una psicología basada en la relación; Barcelona; Ed. HORA S.A.; Policopiado.
- ZAMANILLO, T. (2.008); Trabajo Social con grupos y pedagogía ciudadana; Madrid; Ed. Síntesis.

Competencias

Competencias xenéricas:

- .- Saber aplicar os coñecementos na súa actividade profesional e saber elaborar e defender argumentos sobre as cuestións que atañen a o Traballo Social, facendo uso dos seus coñecementos sobre a realidade social, as teorías, os modelos e os métodos científicos propios.
- .- Ter a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes, facer valoracións e diagnósticos sociais, no ámbito da intervención social, que incluían unha reflexión sobre temas actuais de índole social, científica ou ética.
- .- Ser capaces de transmitir información, ideas, problemas e solucións sobre cuestións relativas a o Traballo Social a un público tanto especializado como non especializado.
- .- Desenvolver as habilidades de aprendizaxe necesarias para continuar a súa formación e aprendizaxe no ámbito do Traballo Social cun alto grao de autonomía

Competencias específicas:

- * Ter a capacidade para traballar e valorar de xeito conxunto con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades, as súas necesidades e circunstanciais, promovendo o cambio, a resolución de problemas nas relacións humanas e o fortalecemento e a liberdade de a sociedade para incrementar o benestar e a cohesión:
  - Establecer relacións profesionais a obxecto de identificar a forma máis adecuada de intervención.
  - Coñecer estratexias para intervir con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas acerca das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos.
  - Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención.
- * Ter capacidade para planificar, implementar, revisar e avaliar a práctica do Traballo Social con persoas, familias, grupos, organizacións, comunidades e con outros profesionais, para a promoción do cambio e a resolución de problemas nas relacións humanas:
  - Saber responder a situacións de crise valorando a urxencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para facer fronte ás mesmas e revisando os resultados.
  - Adquirir habilidades para interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promocionar o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións da vida por medio da utilización dos métodos e modelos do Traballo Social, facendo un seguimento con regularidade dos cambios que se producen co obxecto de preparar a finalización da intervención.
  - Preparar, producir, implementar e avaliar os plans de intervención co sistema cliente e os colegas profesionais negociando o suministro de servizos que deben ser empregados e revisando a eficacia dos plans de intervención coas persoas implicadas o obxecto de adatarlos ás necesidades e circunstancias cambiantes.
  - Adquirir facultades para promover o crecemento, desenvolvemento e independencia das persoas identificando as oportunidades para formar e crear grupos, utilizando a programación e as dinámicas de grupos para o crecemento individual e o fortalecemento das habilidades de relación interpersonal.
- * Ter capacidade para apoiar as persoas para que sexan capaces de manifestar ás necesidades, puntos de vista e circunstancias:
  - Desenvolver habilidades para defender as persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades e actuar no seu nome si a situación o require.
  - Saber preparar e participar nas reunións de toma de decisións o obxecto de defender mellor os intereses das persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades.
- * Ter capacidade para integrar os principios e normas do Código Deontolóxico do Traballo Social e demostrar competencia no exercicio del mesmo:

- Saber traballar dentro de estándares acordados para o exercicio do Traballo Social e asegurar o propio desenvolvemento profesional utilizando a asertividade profesional para xustificar as propias decisións, reflexionando críticamente sobre as mesmas e utilizando a supervisión como medio de responder ás necesidades do desenvolvemento profesional.

Competencias transversais:

- Capacidade de análise e síntese
- Capacidade de comunicación oral e escrita
- Capacidade de traballo en equipo
- Capacidade para as relacións interpersonais
- Capacidade de razoamento crítico
- Capacidade de compromiso ético
- Capacidade de aprendizaxe autónomo
- Capacidade de creatividade
- Capacidade de motivación pola calidade

Metodoloxía da ensinanza

A docencia expositiva ten asignadas 18 sesións, distribuídas ó longo do cuatrimestre. A súa finalidade é a explicación dos aspectos básicos de cada tema establecido no programa, proporcionando a información necesaria que permita ao alumnado a aprendizaxe autónoma.

A docencia interactiva de 27 sesións de dúas horas, distribuídas no cuadrimestre, pretende que o alumnado, individual ou grupalmente, desenvolva actividades de participación activa: discusión de casos, traballo con textos ou datos, aplicación de técnicas, destrezas e habilidades a supostos prácticos, etc.

A través das titorías se asesórase ao alumnado para o desenvolvemento das actividades propostas de realización autónoma polo/o alumno/a, que supón un proceso de autoaprendizaxe.

Sistema de avaliación da aprendizaxe

A avaliación da materia realizarase mediante unha modalidade mixta, conformada pola avaliación continua e pola realización dunha proba liberatoria e exame final.

Realizarase unha proba escrita liberatoria de toda a materia nos últimos días do cuadrimestre, no caso de non superala ou non presentarse a ela, o alumnado será avaliado nas convocatorias finais de exámenes. En ambos os dous casos, o peso das probas escritas é dun 60,0% sobre a cualificación global, polo que o peso da avaliación continua é dun 40%.

Cómpre acadar unha puntuación mínima dun 3,5 no exame para poder sumar a puntuación da avaliación continua. A materia estará aprobada cando chegue ao total de 5.

CONTIDO DA AVALIACIÓN CONTINUA E PUNTUACIÓN MÁXIMA:

Asistencia ás clases interactivas: 1 punto
Traballo grupal a concretar coa profesora: 1,5 puntos
Elaboración de prácticos realizados nas clases interactivas: 1,5 puntos
TOTAL: 4,0 ptos.

A asistencia a clases interactivas se gradua do seguinte xeito:

- O 100% das asistencias: 1 punto
  - O 90% das asistencias: 0,9 ptos
  - O 80% das asistencias: 0,8 ptos
  - O 70% das asistencias: 0,7 ptos
  - O 60% das asistencias: 0,6 ptos
- menos do 60% das asistencias no puntúan.

O sistema de control de asistencia é o establecido polo centro.

O prazo e as causas polas que se pode xustificar ás faltas de asistencia son as establecidas na Normativa de asistencia a clase nas ensinanzas adaptadas ao espazo europeo de educación superior (Acordo do Consello de Goberno dá USC do 25 de marzo de 2010).

O alumnado que xustifique a imposibilidade de asistir ás clases interactivas, e teña concedida a dispensa de asistencia, poderá compensar as faltas de asistencia coa realización dun traballo. A temática e a metodoloxía que hai que seguir, para esta compensación, acordarase entre a profesora e o alumno.

Poderansen dar cambios, sempre beneficiosos para a aprendizaxe do alumno, na avaliación continua, no momento en que se chegue a acordos entre a profesora e os alumnos.

Tempo de estudos e de traballo persoal que debe dedicar un estudante para superala

Traballo persoal do alumno/a:

Estudo autónomo individual o en grupo.....40 horas

Exercicios.....20 horas

Lectura de textos..... 10 horas

Elaboración de traballos, visualización do material .....25 horas

Outras tarefas propostas como, estudo de diferentes tipos de grupos, sondeo dos grupos a os que se pertence e comentario de noticias..... 4 h.

Total..... 99 horas

Recomendacións para o estudo da materia

- A asistencia as clases expositivas é clave para que o alumnado poida ir construindo o corpo teórico da materia que en todo momento orienta o aprendizaxe práctico.

- A participación nas clases interactivas é fundamental para a integración dos coñecementos teóricos e prácticos, e para posicionar ó alumno/a en contextos profesionais.

- Recoméndase ao alumnado que para o desenvolvemento temporal da materia se manteña en contacto periódico coa profesora encargada para a clarificación e a orientación bibliográfica precisa para poder profundizar nas parcelas de maior interese para o/a alumno/a.

G3171226 - Traballo Social e Saúde (Procesos e Problemas sobre os que actúa o Traballo Social) - Curso 2011/2012

Información

- **Créditos ECTS**
- Créditos ECTS: 6.00
- **Total: 6.0**
- **Horas ECTS**
- Clase Expositiva: 36.00
- Clase Interactiva Seminario: 9.00
- Horas de Titorías: 3.00
- **Total: 48.0**

Outros Datos

- **Tipo:** Materia Ordinaria Grao RD 1393/2007
- **Departamentos:** Campus Norte
- **Áreas:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Centro:** Escola Universitaria de Traballo Social
- **Convocatoria:** 2º Semestre de Titulacións de Grao/Máster

Profesora: M^a del Carmen Fernández Merino

Obxectivos da materia

- Coñecer o marco normativo, estrutura e funcionamento do sistema sanitario.
- Coñecer e comprender as relacións entre a saúde e a situación social das persoas, o sistema de xénero, a cultura e o ciclo vital.
- Ser capaz de identificar e valorar as necesidades sociais relacionadas cos problemas de saúde e a súa repercusión na vida das persoas afectadas, e as estratexias de atención e apoio pertinentes en cada situación.
- Ser capaz de recoñecer as características dos problemas de saúde que dan lugar a necesidades de atención e apoio social, con especial referencia ás discapacidades, á dependencia, aos problemas de saúde mental ás adicións.

Contidos

Concepto e determinantes da saúde.

- Organización do Sistema Público de Saúde: atención primaria e atención especializada. Marco xurídico e competencial.
- Necesidades de atención e apoio ocasionadas por problemas de saúde.
- Orixe e evolución do Traballo Social en saúde. Contextos e estratexias de intervención, promoción, prevención e rehabilitación.
- Traballo Social en equipos de saúde.
- Traballo Social e atención en crise.
- Traballo Social en ámbitos específicos de intervención: Unidades de longa estancia e coidados paliativos.
- Atención en procesos de duelo.

Bibliografía básica e complementaria

MORAGAS MORAGAS, R. (1991): Gerontología Social, envejecimiento y Calidad de Vida, Barcelona, Herder.

NOVELLAS, A. (2000): Trabajo Social en Cuidados Paliativos, Madrid, Arán.

PIEDROLA GIL, G. y cols. (1991): Medicina Preventiva y Salud Pública, Madrid, Masson-Salvat.

PINEAULT R. y DAVELUY, C. (1991): La Planificación sanitaria. Conceptos. Métodos. Estrategias, Barcelona, Masson.

VAQUERO, J.L. (1992): Manual de Medicina Preventiva y Salud Pública, Madrid, Pirámide

Competencias

Competencias xenéricas:

- Saber aplicar os coñecementos na súa actividade profesional e saber elaborar e defender argumentos sobre as cuestións que atinxen ó Traballo Social, facendo uso dos seus coñecementos sobre a realidade social, as

teorías, os modelos e os métodos científicos propios.

- Ser capaces de transmitir información, ideas, problemas e solucións sobre cuestións relativas ó Traballo Social a un público tanto especializado como non especializado.

Competencias específicas:

- Establecer relacións profesionais ao obxecto de identificar a forma máis axeitada de intervención.

- Coñecer estratexias para intervir con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas acerca das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos.

- Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención.

- Saber responder a situacións de crise valorando a urxencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para facer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados.

- Adquirir habilidades para interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promocionar o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida por medio do emprego dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguimento con regularidade dos cambios que se producen ao obxecto de preparar a finalización da intervención.

- Desenvolver aptitudes para saber apoiar o desenvolvemento de redes para facer fronte ás necesidades e traballar a favor dos resultados planificados examinando coas persoas as redes de apoio ás que poidan acceder e desenvolver.

- Saber identificar e traballar cos comportamentos que representan un risco para o sistema cliente identificando e avaliando as situacións e circunstancias que configuran este comportamento e elaborando estratexias de modificación dos mesmos.

- Diferenciar e actuar na resolución de situacións de risco previa identificación e definición da natureza do mesmo.

- Desenvolver aptitudes para traballar de xeito eficaz dentro de sistemas, redes e equipos interdisciplinares e multiorganizacionais cól propósito de colaborar no establecemento de fins, obxectivos e tempo de duración dos mesmos contribuíndo igualmente a abordar de xeito constructivo os posibles desacordos existentes.

Competencias transversais:

- Capacidade de análise e síntese
- Capacidade de comunicación oral e escrita
- Capacidade de traballo en equipo
- Capacidade para as relacións interpersonais
- Capacidade de razoamento crítico
- Capacidade de aprendizaxe autónomo
- Capacidade de motivación pola calidade

Metodoloxía da ensinanza

A metodoloxía empregada combina a docencia presencial de clases expositivas e interactivas e o traballo persoal do alumno/a. Preténdese que o alumnado, individual ou grupalmente, desenvolva actividades de participación activa: discusión de casos; traballo con textos ou datos; aplicación de técnicas, destrezas e habilidades a supostos prácticos, etc.

A través das titorías asesórase ao alumnado para o desenvolvemento das actividades propostas de realización autónoma e que supoñen un proceso de autoaprendizaxe.

Sistema de avaliación da aprendizaxe

A avaliación da asignatura levarase a cabo mediante avaliación continua e proba escrita. Esta última terá un peso do 65% sobre a cualificación global.

A avaliación continua, pola súa parte, ten un peso do 35% e sumárase á nota obtida na proba escrita, sempre que esta proba se teña superada con unha cualificación mínima de apto.

En caso de non asistir ás sesións presenciais nas que se realicen tarefas puntuables, si estas faltas se xustifican debidamente, poderán compensarse nas tarefas coa elaboración de traballos e exercicios encomendados polo profesor, entregándose estas tarefas na convocatoria ordinaria ou posteriormente, si así o autoriza o profesor, en cuxo caso serán avaliadas na convocatoria extraordinaria.

SISTEMA DE CONTROL DE ASISTENCIA

O sistema de control de asistencia é o establecido polo centro.

O prazo e os motivos polos que se poden xustificar as faltas de asistencia son os establecidos na Normativa de asistencia a clase nas ensinanzas adaptadas ó Espazo Europeo de Educación Superior (Acordo do Consello de Goberno da USC do 25 de marzo de 2010).

O alumnado que xustifique a imposibilidade de asistir a clase e teña concedida a dispensa de asistencia, poderá compensar as faltas coa realización de exercicios e traballos de análise de textos seleccionados que deberá entregar por escrito e defenderá nunha titoría previamente acordada co profesor.

Tempo de estudos e de traballo persoal que debe dedicar un estudante para superala

O tempo de estudo e traballo persoal do alumnado estímase en 99 horas distribuídas como segue:

- Estudo autónomo individual ou en grupo: 50 horas
- Exercicios: 15 horas
- Lectura de textos: 15 horas
- Elaboración de traballos, visualización de materias: 19 horas

Recomendacións para o estudo da materia

Ter cursadas as materias de Fundamentos de Traballo Social; e Ética e Traballo Social.

Profesora: M^o Purificación García Álvarez

Obxectivos da materia

- Coñecer os principais métodos e técnicas para interactuar con grupos para promover cambios e desenvolver as súas capacidades e mellorar as súas oportunidades vitais.
- Coñecer os xeitos de intervir con grupos e organizacións para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas acerca das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos, e para promover a participación dos usuarios nos procesos e servizos de Traballo Social.
- Coñecer os xeitos de implicar os usuarios dos servizos de Traballo Social para incrementar os seus recursos, a súa capacidade e o seu poder para influír nos factores que afectan ás súas vidas.
- Ser capaz de consultar e cooperar con outros, incluídos os usuarios de servizos, comunicando a través de diferenzas tales como os límites institucionais e profesionais e as diferenzas de identidade ou linguaxe.
- Ser capaz de crear, organizar e apoiar grupos para fins de Traballo Social.
- Ser capaz de defender os grupos e organizacións e actuar no seu nome se a situación requireo.
- Ser capaz de identificar os comportamentos de risco.
- Ser capaz de detectar e afrontar situacións de crise valorando a urxencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para facer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados.

Contidos

- I.- Traballo Social de grupo: orixe, evolución e obxectivos.
- II.- Conceptualización, tipoloxía e características dos grupos.
- III.- Comunicación, liderado e roles no grupo.
- IV.- Estruturas grupais.
- V.- Proceso grupal e etapas de desenvolvemento.
- VI.- A dinámica de grupos e procesos de cambio.
- VII.- Metodoloxía da intervención en Traballo Social con grupos.
- VIII.- Os grupos educativos, socioeducativos, de axuda mutua e socioterapéutica

Bibliografía básica e complementaria

Bibliografía básica:

- BREZMES, Milagos. (2001); La intervención en Trabajo Social. Salamanca Hesperides.
GIL, Francisco. (1999); Introducción a la Psicología de los grupos. Pirámide. Madrid.
KISNERMAN, Natalio. (1985); Servicio Social de Grupo. Buenos Aires. Humanitas.
LÓPEZ DE CEBALLOS, Paloma. (1998); Un método para la investigación-acción participativa. Popular. Madrid.
MAMBRIANI, S. (1993); La comunicación en las relaciones de ayuda; Humanes. Madrid.
TSCHORNE, Patricia.(1993); Dinámica de Grupos en Trabajo Social. Atención Primaria y Salud Comunitaria. Salamanca. Amarú Ediciones.
ZASTROW, Charles H. (2008); Trabajo Social con Grupos. Paraninfo. Madrid.
ZAMANILLO, T. (2008); Trabajo social con grupos y pedagogía ciudadana. Síntesis. Madrid

Bibliografía complementaria:

- DE ROBERTIS, Cristina. (1994); Intervención colectiva en Trabajo Social. Trabajo con grupos y comunidades. Buenos Aires. Ateneo.
FRANCIA, Alfonso y MATA, Javier. (2001); Dinámica y técnicas de grupos (Col. Educación Social. Plan de Formación de Animadores); 8ª ed. Madrid. Editorial CCS. 2001 (e.o. 1992)
HOSTIE, R. (1986); Técnicas de dinámica de grupo; ICCE; Madrid.

Competencias

Competencias Xerais:

.- Posuír e comprender os coñecementos que definen ao Traballo Social como disciplina científica, incluíndo as súas teorías, métodos e ámbitos de aplicación, a un nivel que se apoia nas publicacións máis avanzadas e inclúe algúns dos aspectos máis relevantes que están na vangarda do coñecemento neste campo.

- Saber aplicar eses coñecementos na súa actividade profesional e saber elaborar e defender argumentos sobre as cuestións que atinxen ao Traballo Social, facendo uso dos seus coñecementos sobre a realidade social, as teorías, os modelos e os métodos científicos propios.
- Ter a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes, facer valoracións e diagnósticos sociais, no ámbito da intervención social, que inclúan unha reflexión sobre temas actuais de índole social, científica ou ética.

Competencias Específicas:

- Ter a capacidade para traballar e valorar de maneira conxunta con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades e circunstancias, promovendo o cambio, a resolución de problemas nas relacións humanas e o fortalecemento e a liberdade da sociedade para incrementar o benestar e a cohesión.
- Establecer relacións profesionais ao obxecto de identificar a forma máis axeitada de intervención.
- Coñecer estratexias para intervir con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarlles a tomar decisións ben fundamentadas acerca das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos.
- Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención.
- Ter capacidade para planificar, implementar, revisar e avaliar a práctica do Traballo Social con persoas, familias, grupos, organizacións, comunidades e con outros profesionais, para a promoción do cambio e a resolución de problemas nas relacións humanas.
- Saber responder a situacións de crise valorando a urxencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para facer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados.
- Adquirir habilidades para interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promover o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida por medio da utilización dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguimento con regularidade dos cambios que se producen ao obxecto de preparar a finalización da intervención.
- Preparar, producir, implementar e avaliar os plans de intervención co sistema cliente e os colegas profesionais negociando a subministración de servizos que deben ser empregados e revisando a eficacia dos plans de intervención coas persoas implicadas ao obxecto de adaptalos ás necesidades e circunstancias cambiantes.
- Desenvolver aptitudes para saber apoiar o desenvolvemento de redes para facer fronte ás necesidades e traballar a favor dos resultados planificados examinando coas persoas as redes de apoio a que poidan acceder e desenvolver.
- Adquirir facultades para promover o crecemento, desenvolvemento e independencia das persoas identificando as oportunidades para formar e crear grupos, utilizando a programación e as dinámicas de grupos para o crecemento individual e o fortalecemento das habilidades de relación interpersoal.
- Coñecer e utilizar a mediación como estratexia de intervención destinada á resolución alternativa e complementaria de conflitos en diversos ámbitos, tales como o familiar, escolar, comunitario e intercultural.
- Ter capacidade para apoiar ás persoas para que sexan capaces de manifestar as necesidades, puntos de vista e circunstancias.
- Desenvolver habilidades para defender ás persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades e actuar no seu nome se a situación o require.
- Saber preparar e participar nas reunións de toma de decisións ao obxecto de defender mellor os intereses das persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades.
- Ter capacidade para actuar na resolución das situacións de risco coas persoas así como para as propias e as dos colegas de profesión.
- Diferenciar e actuar na resolución de situacións de risco previa identificación e definición da natureza do mesmo.
- Ter capacidade para administrar e ser responsable, con supervisión e apoio, da propia práctica dentro da organización.
- Desenvolver aptitudes para traballar de maneira eficaz dentro de sistemas, redes e equipos interdisciplinares e multiorganizacionais col propósito de colaborar no establecemento de fins, obxectivos e tempo de duración dos mesmos contribuíndo igualmente a abordar de maneira constructiva os posibles desacordos existentes.

Competencias transversais

- Capacidade de análise e síntese
- Capacidade de comunicación oral e escrita
- Capacidade de resolución de problemas
- Capacidade de traballo en equipo
- Capacidade para as relacións interpersoais
- Capacidade de razoamento crítico
- Capacidade de compromiso ético
- Capacidade de aprendizaxe autónomo
- Capacidade de liderazgo
- Capacidade de motivación pola calidade

Metodoloxía da ensinanza

A docencia expositiva ten asignadas 24 sesións, distribuídas á longo do cuatrimestre. A súa finalidade é a explicación dos aspectos básicos de cada tema establecido no programa, proporcionando a información necesaria que permita ao alumnado a aprendizaxe autónoma.

A docencia interactiva de 9 sesións de dúas horas, distribuídas no cuatrimestre, pretende que o alumnado, individual ou grupalmente, desenvolva actividades de participación activa: discusión de casos, traballo con textos ou datos, aplicación de técnicas, destrezas e habilidades a supostos prácticos, etc.

A través das titorías se asesora ao alumnado para o desenvolvemento das actividades propostas de realización autónoma polo/o alumno/a, que supón un proceso de autoaprendizaxe.

Sistema de avaliación da aprendizaxe

A avaliación da materia realízase mediante unha modalidade mixta, conformada pola avaliación continua e pola realización dunha proba liberatoria e exame final.

Realizarase unha proba escrita liberatoria de toda a materia nos últimos días do cuatrimestre, no caso de non superala ou non presentarse a ela, o alumnado será avaliado nas convocatorias finais de exames. En ambos os dous casos, o peso das probas escritas é dun 70,0% sobre a cualificación global, polo que o peso da avaliación continua é dun 30%.

Cómpre acadar unha puntuación mínima dun 4 no exame para poder sumar a puntuación da avaliación continua. A materia será de aprobado cando se chegue ao total de 5.

CONTIDO DA AVALIACIÓN CONTINUA E PUNTUACIÓN MÁXIMA:

Asistencia ás clases interactivas: 1 punto
Traballo grupal a concretar coa profesora: 1 punto
Elaboración de prácticos realizados nas clases interactivas : 1 punto
TOTAL: 3,0 pts. Cómputo a valorar na cualificación final
A asistencia a clases interactivas se gradúa da seguinte maneira:

- O 100% das asistencias: 1 punto
  - O 90% das asistencias: 0,9 pts
  - O 80% das asistencias: 0,8 pts
  - O 70% das asistencias: 0,7 pts
  - O 60% das asistencias: 0,6 pts
- menos do 60% das asistencias no puntúan.

O sistema de control de asistencia é o establecido polo centro.

O prazo e as causas por que se pode xustificar as faltas de asistencia son as establecidas na Normativa de asistencia a clase nas ensinanzas adaptadas ao espazo europeo de educación superior (Acordo do Consello de Goberno dá USC do 25 de marzo de 2010).

O alumnado que xustifique a imposibilidade de asistir as clases interactivas, e teña concedida a dispensa de asistencia, poderá compensar as faltas de asistencia coa realización dun traballo. A temática e a metodoloxía que hai que seguir, para esta compensación, será acordada entre a profesora e o alumno.

Poderán darse cambios, sempre beneficiosos para a aprendizaxe do alumno, na avaliación continua, desde que se chegue a acordos entre a profesora e os alumnos.

Tempo de estudos e de traballo persoal que debe dedicar un estudante para superala

Traballo persoal do alumno/a:
Estudo autónomo individual ou en grupo.....50 horas
Exercicios.....15 horas
Lectura de textos..... 10 horas
Elaboración de traballos, visualización de material .....20 horas

Outras tarefas propostas como, estudo de diferentes tipos de grupos, sondaxe dos grupos a que se pertence e comentario de noticias..... 4 h.
Total..... 99 horas

Recomendacións para o estudo da materia

A asistencia ás clases expositivas é clave para que o alumnado poida ir construíndo o corpo teórico da materia que en todo momento orienta a aprendizaxe práctico.

- A participación nas clases interactivas é fundamentais para a integración dos coñecementos teóricos e prácticos, e para posicionar ao alumno/a en contextos profesionais.

- Recoméndase ao alumnado que no desenvolvemento temporal da materia manteña un contacto periódico coa profesora encargada para a clarificación e a orientación bibliográfica precisa para poder profundar nas parcelas de maior interese para o/o alumno/a.

Ter cursadas as materias do Fundamentos do Traballo social; Historia do Traballo Social e Ética e Traballo Social